

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Будзар Павло Степанович ЩОДО ПРИБУТКУ ЯК ЧИННИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	279
Зарічанський Григорій Віталійович ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	282
Ляховецький Олександр Олександрович ЩОДО СМАРТ-КОНТРАКТІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	284
Неділько Сергій Миколайович ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРИСТВ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ НОРВЕГІЇ	287
Попович Павло Олександрович ІНТЕГРАЦІЙНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНИ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД, ЗА УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ	291

СЕКЦІЯ 16. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕРВІТУТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ	294
Григор'єва Христина Антонівна СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ	297
Заверюха Марина Михайлівна НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВАХ	300
Канівець Людмила Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЗЕМЕЛЬНО-КАДАСТРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	302
Караханян Карина Мартинівна ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОДНЕВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ВОЄННИЙ ЧАС ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	305
Платонова Євгенія Олегівна ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	307
Чумаченко Інна Євгенівна ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПОРУШЕННЯМ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	310
Берзінь Сергій Людвигович ПРАВОВІ СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ	313
Поліщук Єгор Сергійович НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ДОБРОСОВІСНОГО НАБУВАЧА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ	315
Щербаков Юрій Сергійович ЗЕМЕЛЬНІ СЕРВІТУТИ ДЛЯ ПОТРЕБ ЕНЕРГЕТИКИ: ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ	318
Юров Максим Юрійович ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ	320

СЕКЦІЯ 17. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ НАРЦИСІЗМУ В МЕДІЙНИХ ПРАКТИКАХ	323
---	-----

Список використаних джерел:

1. Чорний О. М. Криптографічні протоколи електронної готівки на основі технології блокчейн : дис... магістра. Київ. 2018. 74 с.
2. Навгородський А. Смарт-контракт: як врегулювати технологію блокчейн в Україні? URL: <https://www.pravoconsult.com.ua/smartkontrakt/> (дата звернення: 28.02.2025 р.)
3. Могил Л. С. Правове забезпечення використання криптовалюти в господарському обігу : дис. ... доктора філос. / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2023. 223 с.
4. Тищенко А. В. Господарський договір у цифровій економіці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. URL: <http://www.lsej.org.ua/>
5. Клименко І. В. Застосування блокчейн-технологій в публічному управлінні. *Демократичне врядування*. 2017. Вип. 20. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=DeVr_2017_20_9
6. Regulation (EU) 2023/2854 concerning harmonized rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 – issued on December 13, 2023, which will be fully applicable in September 2025 (art. 2, № 39). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854> (дата звернення: 27.02.2025).
7. Варавка В. Проблеми правового регулювання смарт-контрактів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 143-151.

Ключові слова: смарт-контракт, господарські правовідносини, цифрова економіка, криптовалюта, технологія блокчейн.

Keywords: smart contract, economic relations, digital economy, cryptocurrency, blockchain technology.

Неділько Сергій Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРИСТВ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ НОРВЕГІЇ

Законом України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021 року, який було введено в дію 01.01.2024 року, було заборонено діяльність товариств взаємного страхування до прийняття спеціального закону з регулювання діяльності таких товариств [1], який станом на теперішній час не прийнято. Відтак, за відсутності

в Україні правових підстав створення та діяльності товариств (клубів) взаємного страхування, доцільним вбачається дослідження досвіду нормативно-правового регулювання їх діяльності та створення в зарубіжних країнах, перш за все європейських, враховуючи закріплену в Конституції України незворотність європейського курсу України, з метою аналізу можливості його імплементації в національну правову систему.

Два з дванадцяти клубів взаємного страхування (англ. – protection and indemnity club або P&I club), що входять Міжнародної групи P&I клубів (англ. – International Group of P&I Clubs), яка об'єднує найбільші та найнадійніші клуби світу, керуються законодавством Норвегії. Так, як вбачається з Правил Gard P&I. (Bermuda) Ltd для суден 2025 року (далі – Правила), правовідносини між Асоціацією (тобто клубом взаємного страхування) та Членами (тобто страхувальниками) регулюються цими правилами та норвезьким правом, крім Закону про договори страхування 1989 року, який не підлягає застосуванню, за винятком його обов'язкових положень [2]. Аналогічні умови закріплено також в Правилах Assuranceforeningen Skuld (Gjensidig) [3]. У цьому світлі врахування досвіду правового регулювання взаємного страхування на морському транспорті Норвегії, як розвинутої європейської держави, вбачається доцільним та виправданим.

Зі змісту Правил вбачається, що правовідносини між клубом та його членами регулюються, в першу чергу, самими Правилами, які включаються до договору страхування і є його невід'ємною частиною, крім випадків, коли інші умови окремо погоджуються між клубом та його членом при вступі. Щодо регулювання правовідносин норвезьким правом, варто відзначити, що, по-перше, мова йде про тлумачення Правил відповідно до норм норвезького законодавства. По-друге, всі положення норвезького права, зокрема ті, якими врегульовано договірні правовідносини в цілому, підлягають застосуванню до правовідносин між клубом та його членами.

Стосовно Закону про договори страхування 1989 року, Gard P&I. (Bermuda) Ltd максимально обмежили його застосування, щоб мати можливість привести свої правила у відповідність до положень Угоди про створення пулу Міжнародної групи P&I клубів (англ. – Pooling Agreement of the International Group of P&I Clubs), яка є правовою основою перестрахування, необхідного клубу для захисту інтересів його членів. Угодою про об'єднання врегульовано, зокрема, принципи, на яких вимоги можуть бути об'єднані, та види вимог, які можуть та не можуть бути об'єднані, механізми колективного перестрахування та розподілу вартості перестрахування тощо [4]. Оскільки клуби Міжнародної групи P&I клубів розподіляють ризики через систему пулінгу, вони мають спільну зацікавленість у запобіганні збиткам та контролі над ними, а також у підтримці стандартів якості в рамках всієї групи.

Норми, закріплені в Законі про договори страхування 1989 року, не є обов'язковими, здебільшого, при укладанні договорів страхування «великих ризиків»,

які визначені в Положенні до Закону про договори страхування 1989 року [5]. Переважна кількість договорів страхування, що укладаються Р&І клубами, підпадають під це визначення. Однак деякі положення Закону про договори страхування 1989 року застосовуються в обов'язковому порядку до страхування «великих ризиків», наприклад, розділи 7-8, в яких встановлено право третьої сторони подати прямий позов проти страховика, якщо страхувальник є неплатоспроможним. Разом з тим, якщо учасник не є неплатоспроможним та не перебуває під процедурою банкрутства згідно з норвезьким законодавством, застосовується принцип «сплати, щоботримати виплату» (англ. – «paytobepaid»).

Згідно з Керівництвом до Правил Gard P&I (Bermuda) Ltd для суден 2025 року [6], розглядаючи спори, що виникли з договорів страхування, норвезькі суди враховують як чинне законодавство, так і звичаєве право, підготовчі роботи до відповідних законодавчих актів, судову практику, особливо Верховного Суду Норвегії, а також наукову юридичну літературу. Крім того, при тлумаченні договорів морського страхування норвезькі суди керуються Скандинавським планом морського страхування (англ.–NordicMarineInsurancePlan) (далі – План) та Коментарем до нього.

План є результатом співпраці між Скандинавською асоціацією морських страховиків (Cefor), Данським судноплавством, Фінською асоціацією судновласників, Норвезькою асоціацією судновласників та Шведською асоціацією судновласників [7]. План є справедливим та збалансованим, оскільки враховує інтереси всіх зацікавлених сторін. Крім того, він переглядається кожні чотири роки, що робить його динамічним та актуальним, а також дозволяє узгоджувати його з сучасними викликами в галузі морського страхування. За відсутності міжнародної конвенції з питань морського страхування, План набуває особливого регуляторного значення також для цілей уніфікації підходу різних держав до правового регулювання відповідних правовідносин.

План складається з передмови, чотирьох частин та додатків. Частина перша містить правила, спільні для всіх видів страхування, та встановлює обов'язки страховика і страхувальника, відповідальність страховика, порядок сплати страхових премій, задоволення вимог, правила співстрахування тощо. Друга частина регулює страхування каско, його обсяг, випадки повної загибелі та пошкодження, відповідальність страхувальника, що настає у разі зіткнення. Третя частина стосується інших видів страхування морських суден, включаючи окремі види страхування від повної загибелі, страхування воєнних ризиків та втрати фрахту. Положеннями четвертої частини врегульовано інші види страхування, а саме страхування риболовних суден, мобільних морських установок, суден з торговими сертифікатами, ризиків будівельників, а також страхування відповідальності.

Коментар до Плану є його невід'ємною частиною. Він готується сторонами, відповідальними за розробку Плану, містить значний обсяг довідкової інформації про різні положення Плану та їх тлумачення, а також має вищу юридичну силу, ніж підготовчі роботи до норвезьких законодавчих актів.

Проаналізовані вище джерела правового регулювання взаємного страхування в Норвегії стосуються укладання, виконання, розірвання договорів страхування, їх умов та особливостей. Водночас, основним нормативно-правовим актом, яким встановлено порядок створення товариств взаємного страхування та вимоги до них, є Закон про фінансові установи та фінансові групи (далі – Закон про фінансові установи 2015 року)[8].

Відповідно до вказаного Закону, страхові компанії можуть створюватися у формі публічних акціонерних товариств або товариств взаємного страхування, якщо інше не передбачено законом. В цілому, на товариства взаємного страхування поширюються ті ж вимоги, які встановлено для всіх фінансових установ. Особливості стосуються інформації, яка має бути зазначена в установчому документі, зокрема, відомості про кількість договорів страхування, які повинні бути укладено для того, щоб товариство могло розпочати свою діяльність, а також загальну страхову суму таких договорів. Якщо страховий портфель товариства взаємного страхування стане меншим, ніж вказано в установчому документі, має бути ініційовано ліквідацію такого товариства. Крім того, в установчому документі повинні бути закріплені правила членства та взаємної відповідальності членів за зобов'язаннями товариства, а також зобов'язання членів сплачувати членські внески та здійснювати майбутні платежі до основного капіталу. Додатково, Законом про фінансові установи 2015 року встановлено особливості відповідальності членів товариств взаємного страхування за зобов'язаннями товариства, а саме що підставою такої відповідальності може бути лише вимога фінансової компанії.

Зі змісту вищевказаних положень Закону про фінансові установи 2015 року вбачається відсутність надмірного втручання з боку держави в правовідносини взаємного страхування на морському транспорті.

Таким чином, нормативно-правове регулювання взаємного страхування на морському транспорті в Норвегії характеризується високим рівнем диспозитивності та широким застосуванням принципу свободи договору. Такий підхід є ефективним, оскільки сприяє розвитку сфери страхування на морському транспорті, у тому числі взаємного страхування, а також дозволяє досягти балансу інтересів всіх зацікавлених осіб, а тому вбачається за доцільне застосувати його при регулюванні відповідних правовідносин в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX : станом на 1 січ. 2025 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
2. GardRulesforShips 2025. *Gard*. URL: <https://gard.no/rules-statutes-and-guidances/guidance/gard-rules-for-ships/> (дата звернення: 11.04.2025).
3. Skuld 2025 P&I Rules. *Skuld*. URL: https://www.skuld.com/contentassets/5cd37a56fa33442baec07c16ee4ac936/2025_skuld_rules.pdf (дата звернення: 11.04.2025).

4. Group Agreements. *The International Group of P&I Clubs*. URL: <https://www.igpandi.org/article/group-agreements/> (дата звернення: 14.04.2025).

5. Forskrift om forsikringsavtaler (forsikringsavtalesforskriften) – Lovdata. *Forsiden – Lovdata*. URL: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2022-03-04-323> (дата звернення: 14.04.2025).

6. Guidance to The GardRules for Ships 2025. *Gard*. URL: <https://gard.no/rules-statutes-and-guidances/guidance/guidance-to-the-rules/> (дата звернення: 15.04.2025).

7. The Nordic Marine Insurance Plan. *NordicPlan*. URL: <https://www.nordicplan.org/the-plan/> (дата звернення: 15.04.2025).

8. Lov om finansforetakogfinanskonsern (finansforetaksloven) – Lovdata. *Forsiden – Lovdata*. URL: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2015-04-10-17/** (дата звернення: 15.04.2025).

Ключові слова: страхування, взаємне страхування, морське страхування, Міжнародної групи P&I клубів, Скандинавський план морського страхування, P&I клуб.

Keywords: insurance, mutual insurance, marine insurance, International Group of P&I Clubs, Nordic Marine Insurance Plan, P&I Club.

Попович Павло Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

ІНТЕГРАЦІЙНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНИ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД, ЗА УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах боротьби за територіальну цілісність, наразі виникло багато євро-інтеграційних процесів, які потребують додаткового нормативного регулювання виконання договірних зобов'язань по зовнішньоекономічним правовідносинам. Вказані обставини зумовлюють необхідність у вивченні даного питання та визначенні окремих інститутів права, які потребують додаткового законодавчого регулювання та імплементації норм, в тому числі і щодо не поіменованих законодавством України способів забезпечення договірних зобов'язань.

Висвітлюючи дану проблематику, необхідно враховувати складність впливу умов воєнного стану на процес регулювання правовідносин із забезпечення виконання договірних зобов'язань в сфері зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД), в тому числі і в частині дотримання визначеної законодавством письмової форми правочинів, їх реєстрації та забезпечення ефективних /не ілюзорних/ гарантій їх виконання, з урахуванням взаємодії регуляторних норм національного права та законів зарубіжних країн.